

MEDŽLIS ISLAMSKE ZAJEDNICE SPLIT

Islamski Propisi *o Kurbanu*

ISLAMSKI PROPISI O KURBANU

Ibrahim Džananović

**"INNA EA'TAJNA KEL-KEVSER
FE SALLI LI RABBIKE VENHAR"
(Kur'an, sure "El-kevser")**

**"Muhammede! (Dali smo ti Islam) i
svako dobro, pa klanjaj svome
Gospodaru i kolji kurban."**

Ebu Hurejre prenosi da je Muhammed a.s. rekao: *"Ko je u mogućnosti da zakolje kurban pa to ne učini, neka se ne približava našoj musalli (mjestu gdje se zajednički obavlja bajram namaz)."*

Imajući u vidu kur'ansku zapovijed "venhar" - zakolji kurban, citirani hadis, kao i nepobitnu tradiciju da je Muhammed a.s. klao kurban, osnivač hanefijske pravne škole (kojoj i muslimani ovih krajeva pripadaju), Ebu Hanife, uvrstio je klanje kurbana u vadžibe (po važnosti drugostepena islamska dužnost).

Drugi islamski učenjaci, među kojima i imami Jusuf, smatraju klanje kurbana sunetom. Svoje mišljenje zasnivaju na hadisu Muhammeda a.s. da je jednom prilikom rekao kako je klanje kurbana njemu naređeno (vadžib), dok je muslimanima sunet.

Sve pravne škole i svi islamski učenjaci slažu se da svaki musliman, prije svega, mora slijediti Kur'an i put Muhammeda a.s. Kur'anske riječi "venhar"- zakolji kurban i predaja koja je posve sigurna da je Muhammed a.s. redovno klao kurban, obavezuje svakog muslimana, koji je imućan i ispunjava druge uvjete, da mora izvršiti ovu vjersku obavezu.

Klanje kurbana ili, prinošenje žrtve, ima vjerski, moralni i socijalni značaj. Sve što se čini u ime Allaha, a to je slučaj i sa kurbanom, uistinu služi čovjeku i njegovom moralnom i socijalnom uzdizanju.

Ovdje će biti riječi o tome ko treba, šta, u koje vrijeme i kako da zakolje kurban i izvrši svoju vjersku obavezu.

Ko je obavezan zaklati kurban?

Prema islamskim propisima svaki musliman i muslimanka koji u prva tri dana Kurban-bajrama budu imali jedan nisab, tj, imovine bilo koje vrste čija vrijednost odgovara iznosu srebra od 641,5 grama obavezni su, svako za sebe, zaklati kurban.

Imajući u vidu činjenicu da nakit svake vrste, auto, vikendica, zemlja koja se ne obrađuje (ili se obrađuje iz hobija), luksuzan namještaj ili namještaj koji nije neophodan itd., mora ući u obračun viška imovine; onda ostaje konstatacija da je ogromna većina muslimana dužna klati kurban.

Zekat i klanje kurbana su dvije islamske obaveze koje muslimani najmanje poznaju i najmanje izvršavaju.

Kurban se kolje samo za sebe. Žena koja ima svog vlastitog imetka: novca, nakita ili bila koje druge pokretne ili nepokretne imovine dužna je zaklati kurban za sebe.

U pogledu obaveze kurbana za svoju maloljetnu djecu islamski učenjaci su se razišli. Saglasni su da majka ne treba klati za svoju djecu pa makar bila i bogata, ali u pogledu oca imaju dva mišljenja.

Imami Muhammed i imami Jusuf smatraju da otac nije obavezan zaklati kurban za svoju maloljetnu djecu pa makar ona imala i svoje vlastite imovine koju su stekla putem raznih poklona, oporuke (vasijeta), nasljedstva itd.

Drugo mišljenje je imami Ebu Hanife, koji smatra da bi otac trebao zaklati kurban za svoju maloljetnu djecu, kao što je obavezan i podijeliti sadekatul-fitr. Ovo mišljenje Ebu Hanife nije prihvaćeno kod ranijih generacija islamskih učenjaka, pa je u skoro svim fikhskim djelima ostalo dominirajuće mišljenje imami Muhammeda i Jusufa.

Gledajući s vjersko-moralne strane, bilo bi poželjno prihvatiti mišljenje Ebu Hanife da se kolje kurban za bogatu djecu, jer tu dolazi do izražaja visoka svijest jednoga muslimana.

Putnik nije dužan klati kurban, posebno ako se ne zadržava u jednom mjestu duže vrijeme. Islamski učenjaci stoje na stanovištu

da je putnik — musafir oslobođen džume namaza pa, analogno tome, i klanja kurbanu.

Siromašne osobe, dužnici itd. nisu obavezni klati kurban. H. Ebu Bekir i h. Omer nisu klati kurban, jer su svu svoju imovinu stavili na raspolaganje islamskoj zajednici i podijelili je siromasima i u dobrotvorne svrhe, tako da je njima i njihovoj porodici ostalo samo toliko koliko je bilo potrebno za život. Njihov primjer se uzima kao pouka svim muslimanima kako se treba žrtvovati za zajednicu, ali i dokaz da siromašne i osobe slabog materijalnog stanja, nisu dužne klati kurban.

Umobolne osobe se tretiraju kao maloljetna djeca.

Šta može biti kurbanom?

U kurban se može zaklati: goveče, bravče i deva. Goveče (vo, bik ili krava) može vrijediti za sedam osoba, ako je unišlo u treću godinu života. Da bi kurban bio valjan, neophodno je da su sve udružene osobe odlučile da kolju kurban, pa ako bi među njima bio samo jedan koji želi samo meso i ne kolje kurban iz vjerskih pobuda, onda ni jednom od njih neće vrijediti. Zbog toga je Ebu Hanife izrazio mišljenje da je bolje prije kupovine govečeta da se nađe potreban broj osoba i da se poznaju, a ako to učine nakon kupovine, onda je mekruh (pokuđeno). Broj udruženih osoba ne može biti veći od sedam, ali manji može.

Deva, isto tako, može vrijediti za sedam osoba pod uvjetom da ima pet godina. Zaklati devu od jugoslavenskih muslimana mogu samo oni koji odu na hadž. Meso i od govečeta i od deve dijeli se na jednake dijelove svim udruženim osobama. Najbolji i najsigurniji način je da se meso vaga.

Ipak, najbolje je zaklati u kurban bravče (ovna, ovcu, kozu ili jarca). Ni jedno ne smije biti mlađe od godine dana, ali ako po veličini i težini odgovara bravčetu od godinu dana, onda se može tolerirati ako je mlađe od spomenute granice.

Poželjno je da kurban bude potpuno zdrav i dobro uhranjen, jer je

Muhammed a.s. klaho po dva kurhana svake godine, a ti su imali najmanje godinu dana i bili dobro ugojeni.

U kurhan se ne mođe zaklati bravče ili goveče koje ima jednu od slijedećih fizičkih mana:

- ako je potpuno slijepo u oba ili samo jedno oko;
- ako je toliko slabo, mršavo ili hromo da samo ne mođe doći na mjesto gdje ga treba zaklati;
- ako je odrezano više od pola uha ili repa. Ako je odrezano manje ili pola, onda mođe, kao i ako je bez pravih ušiju od rođenja koje su zakržljale i samo malo izrasle;
- ako je bez zuba ili ih nedostaje više od jedne polovine;
- ako je odsjećenog vimena ili sisa, pa ne bi moglo hraniti svoje mladunče;
- ako je toliko bolesno da je potpuno sigurno da ne mođe preživjeti;
- ako je odbijen rog toliko da je povrijeđen moždani živac ...

Čovjek koji odluči zaklati kurhan i kupi zdravo bravče ili goveče, pa nakon izvjesnog vremena primijeti neke fizičke mane, bilo bi poželjno da kupi drugi zdrav kurhan i da ga zakolje, ako je imućan. Ako je pak siromašan onda će vrijediti i onaj sa manjim fizičkim manama.

U kurhan ne mođe prispjeti ni jedna divljač kao što je srna ili jelen, pa čak ako je i pripitomljena.

Vrijeme klanja kurhana

Klanje kurhana ima svoje određeno vrijeme, pa izvrši li se prije ili poslije tog vremena ne vrijeđi kao kurhan.

Za one koji žive u mjestima gdje se klanja bajram namaz vrijeme klanja kurhana nastupa nakon obavljenog namaza i traje sve do pred zalazak sunca treći dan Bajrama.

Za one muslimane koji žive u takvim mjestima gdje se ne klanja

bajram namaz, vrijeme klanja kurban nastupa od zore prvog dana Bajrama i traje do pred zalazak sunca treći dan Bajrama.

Žene nisu obavezne klanjati bajram namaz, pa zbog toga njima se toleriše da mogu zaklati kurban i prije klanjanja bajram namaza, iako je bolje da sačekaju svoje muževe, braću i rođake da se vrate iz džamije.

U nekim našim mjestima uobičajeno je klanje kurban za svoje mrtve uoči Bajrama. Odmah se mora reći da se takvo klanje ne smatra kurbanom i potpuno je bezvrijedno, jer je izvršeno prije njegova vremena, pa u tom slučaju nije ni izvršen vasijet (oporuku).

Muhammed a.s. je rekao: *"Ko zakolje kurban prije nego se klanja namaz, to je samo njemu (tj. kao da je zaklao obično živinče samo radi mesa, pa neće imati nikakvog sevaba od Allaha dž.š.)."*

Drug Alejhisselamov, Džundub ibni Sufjan je rekao: *"Jednom prilikom sam klanjao bajram namaz za Alejhisselamom i kada je dovršio namaz, vidio je nekoliko zaklanih kurban, pa je rekao: "Ko je zaklao kurban prije namaza, neka sada zakolje drugi, a ako nije neka sada kolje u ime Allaha."*

Čovjek koji kupi kurban, ali ga ne stigne zaklati u određeno vrijeme, pokloniti će živoga kurban nekom siromašnom čovjeku ili će dati njegovu vrijednost u novcu.

Isto tako, ako se zavjetni kurban ne bi zaklao na vrijeme (ako je to vrijeme određeno u bilo koje doba godine), treba ga živoga pokloniti, ali se ne može njegova vrijednost podijeliti u novcu, a kurban zadržati.

soba koja je obavezna zaklati kurban, ali ga ne mogne naći do pred akšam treći dan Bajrama, namijenjeni novac za kurban podijeliti će kao sadaku.

Način klanja kurban

Muhammed a.s. je lično za sebe klao kurban. Alejhisselamov drug Džabir kaže: *"Kada bi Muhammed a.s. klanjao bajram namaz,*

tada bi proučio hutbu i i čim bi je završio, odmah bi naredio da se dovedu njegovi kurban, koje bi zaklao izgovarajući:

"Bismillahi Allahu ekber. Haza minni ve'ammen lem judahhi min ummeti." "U ime Allaha (a) Allah je najveći. Ovo je kurban za mene i za onoga od mojih sljedbenika koji nije kurban zaklao."

H. Aiša pripovijeda kako je Muhammed a.s. klao kurban: "Muhammed a.s. bi naredio da mu se dovede kurban na mjesto gdje će ga zaklati. Kada mu je doveden rogat ovan, crnih nogu i ispod trbuha, crnih očiju, zatražio je da mu donesu oštar nož. Nakon toga bi povalio ovna i preklao ga izgovarajući: "Bismillahi. Allahume tekabbel min Muhammedin ve ali Muhammedin ve min ummeti Muhammedin."

"U ime Allaha! Bože! Ti primi (ovaj ibadet) od Muhammeda, njegove čeljadi i svih sljedbenika."

U Ebu Davudovoj zbirci stoji da je Muhammed a.s. prije klanja kurbana klanjao i dva rekata nafilu. Muslimani su dužni postupati pri klanju kurbana onako kako je činio i sam Alejhisselam.

Kurban se povali na lijevu stranu, okrenuvši ga po mogućnosti prema Kibli, svežu mu se sve četiri ili najmanje tri noge i oštrim nožem brzo se presijeku dvije glavne krvne žile, te dušnik i grkljan.

Prije neposrednog klanja trebalo bi izgovoriti: "**Bismillahi Allahu ekber**", a po mogućnosti i nešto više, posebno ono što je učio i sam Muhammed a.s.: "*Vedždžehtu vedžhije lillezi feteressemavati vel erda hanifen ve ma ene minel-mušrikin. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati lillahi rabbil alemin. La šerike lehu ve bi zalike umirtu ve ene evvelul—muslimin. Allahume minke ve leke 'an Muhammedin ve ummetihi. Bismillahi Allahu ekber.*"

"Okrećem svoje lice prema Onome koji je stvorio nebesa i zemlju čist (od svakog krivog vjerovanja). Ja ne spadam u nevjernike. Moj namaz i svi ostali moji ibadeti, moj život i moja smrt su samo radi Allaha Stvoritelja svjetova. On nema druga. Ovo mi je naredeno i ja se Njemu pokoravam. Bože! Ovo je (kurban) od Tebe, Tebi ga žrtvujem, za sebe i svoj ummet. U ime Allaha. Allah je najveći."

Ko ne zna ništa proučiti dovoljno je da kaže: "Bismillahi", pa ako i zaboravi kurban je valjan. Namjerno izostavljanje spominjanja Božijeg imena ima za posljedicu neispravnost samoga klanja, pa je kurban nevažeci.

Alejhisselam je upozoravao svoje ashabe da ne muče kurbana pri klanju, pa je tražio da se pripreme, kao što je oštrenje noža, moraju izvršiti ranije. S guljenjem treba sačekati sve dok se posigurno ne utvrdi da je kurban već mrtav i otekla sva krv koja treba da oteče.

Nije preporučljiva praksa nekih ljudi da ovcama namijenjenim za kurban ostrigu vunu. Ako se to i desi, vunu ne smiju zadržati za sebe, nego se mora podijeliti.

Osoba koja iz bilo koga razloga ne smije ili ne može zaklati kurban može ovlastiti drugo lice da to učini umjesto njega. Ovlaštena osoba će u nijjetu naznačiti za koga kolje kurban. U izuzetnim slučajevima može se ovlastiti kršćanin ili Jevrej da zakolju kurban, ali i oni moraju biti religiozni i vjerovati u Boga.

Klanje kurbana se vrši danju, ali može i noću ako iziskuju potrebe.

Kurbansko meso

Kurbansko meso se ni u kom slučaju ne smije prodavati. Najbolji postupak je onaj koji je preporučio sam Muhammed a.s.: meso se razdijeli na tri jednaka dijela tako da se 1/3 podijeli siromasima, 1/3 rodbini, komšijama i prijateljima, a preostala trećina zadrži za sebe i svoju porodicu. Muhammed a.s. je obično meso svoga kurbana dijelio onima koji-ma je najpotrebnije. Nakon što bi zaklao svoga kurbana, pozvao bi siromašne stanovnike Medine i rekao: "***Kome treba neka odsiječe sebi koliko želi.***" Kurbansko meso se može podijeliti i nemuslimanu, posebno ako je komšija ili inače dobar prijatelj.

Kurban koji se kolje po oporuci (vasijet) mora se u cijelosti podijeliti ili ga uživo dati nekome da ga kod svoje kuće zakolje. Ako je kurban zaklan mrtvome, ali ne po oporuci nego po želji nasljednika umrloga, onda sa mesom postupiti isto onako kao i sa

mesom svoga kurbana.

Meso se mora u cijelosti podijeliti i od zavjetnog kurbana, kao i od mladunčeta koje kurban oteli ili ojanji prije klanja. Mladunče se može zaklati zajedno s kurbanom i sve meso podijeliti, ali se može i uživo dati nekom siromahu da ga za sebe hrani. Siromašne osobe koje kolju kurban, a imaju brojnu porodicu, mogu veći dio, pa i sve meso zadržati za svoje potrebe.

Klanje kurbana i izvršavanje ove obaveze u urbanim sredinama

Do prije nekoliko godina bilo je veoma teško velikom broju muslimana koji žive u gradovima i stambenim zgradama izvršiti ovu svoju vjersku obavezu.

Nemogućnost klanja kurbana u modernim i urbanim sredinama prisilila je jedan broj muslimana da za vrijeme Bajrama putuju kod svojih prijatelja i poznanika u manja mjesta ili sela da tamo izvrše svoju vjersku dužnost i zakolju kurban.

Ipak, veliki broj muslimana nije imao ni takvih mogućnosti pa, jednostavno, nisu ni klali kurban.

Organi Islamske zajednice su pokrenuli akciju da svi oni koji nemaju prostornih ni drugih mogućnosti za uredno klanje kurbana, mogu svoje kurbane uplatiti medresi da se tu zakolju i meso iskoristi za prehranu učenika.

Ovaj sistem organa Islamske zajednice i same Medrese ne samo da je vjerski ispravan i dozvoljen nego je i preporučljiv. Pored toga, što se pruža prilika svakom muslimanu da udovolji vjerskom zahtjevu, istovremeno se potpomaže Medresa i omogućava njen normalan rad.

Kurbane su počeli klali i oni muslimani koji žive van urbanih gradskih sredina, posebno kurbane koji se kolju po oporuci.

Ovo je svakako dobro kada se ima u vidu da se meso zavjetnih i kurbana po oporuci mora u potpunosti podijeliti, pa je i razumljivo što muslimani vode računa ko će i u kakve svrhe trošiti meso njihovih kurbana, ili kurbana njihovih umrlih roditelja.

Kurbanske kožice

Islamski propisi su posve jasni u pogledu raspolaganja kurbanskim kožicama. Naime, Muhammed a.s. je zabranio muslimanima da prodaju kožice svojih kurbana i da se lično koriste tim prihodima kupujući brzopotrošne artikle. Muhammed a.s. je rekao: "*Men ba'a džilde udhijjetih fe la udhijjete lehu*" — "*Ko proda kožicu svoga kurbana — taj kao da ga nije ni zaklao.*"

Međutim, svi se islamski učenjaci slažu da se kurbanske kožice mogu zadržati i za svoje potrebe, ali je daleko najbolje podijeliti ih kao sadaku (... ve jutesaddeku bi džildiha).

Lice koje primi kožicu slobodno je da s njom raspolaže po svom nahodanju, pa ako želi i da je proda. Dakle, neophodno je udovoljiti osnovnom islamskom propisu da vlasnik kurbana ne može prodati kožicu i koristiti novac za svoje lične potrebe, što se ne odnosi na obdareno lice ili ustanovu.

Muslimani su uobičajili da kurbanske kožice poklanjaju svojim džamijama. Na ovaj način su mnoge siromašne džamije bile prekrivene i osposobljene za normalno obavljanje namaza u njima.

Ekonomski razvoj i porast životnog standarda pozitivno se odrazio i na vanjski i unutrašnji izgled naših džamija. Kožice su zamijenjene ćilimima i tepisima, koji su izgledniji, ljepši i sa higijenske strane mnogo pogodniji za obavljanje namaza. Kako god su džamije sve više prostrte tepisima i ukusnim ćilimima, tako su isto i u domaćinstvima kožice zamijenjene sedžadama za klanjanje.

Muslimani se ne žele lako odreći sevaba i od svojih kožica, pa ih se sve više javlja koji ih poklanjaju Islamskoj zajednici, odnosno Medresi.

Mora se reći da je ovaj postupak sa kožicama zasnovan na islamskom učenju. Naime, pored osnovnih islamskih izvora, postoje i sporedni koji su zasnovani na Kur'anu i sunnetu. Jedan od tih izvora je i — "maslehatul-amme" — društveni interes, tj. interes zajednice. Svi islamski učenjaci su saglasni da izvorni Islam traži stavljanje zajedničkih interesa ispred lokalnih i individualnih. U tom

smislu su: Malik, Ebu Hanife, Šafija i Ahmed b. Hanbel kao osnivači pravnih škola donijeli više fetvi, u kojima se interesi pojedinaca podređuju interesima zajednice.

Interesi i potrebe Islamske zajednice su takvi da nalažu maksimalno angažiranje svih materijalnih potencijala, kako bi se omogućio normalan rad Medrese koja nema lokalni i periferni značaj nego je srž i glavni temelj na kome se bazira opstanak i dalji razvoj Islama u našim krajevima. Otuda je inicijativa za prikupljanje kožica u Fond Medrese od dalekosežnog značaja, jer je sa vjerskog stanovišta ne samo opravdana, nego u našim uvjetima i nužna.

Najveći broj muslimana je svjestan ove činjenice, zahvaljujući visokoj islamskoj svijesti i velikom stepenu odgovornosti naših imama, koji su najčešće i sami bili njeni učenici. Upravo zahvaljujući njima i njihovom angažovanju na ovom poslu, ova akcija sve više dobija pravo mjesto i značenje, jer su imami, kao i drugi vjernici, duboko svjesni da vjerskog života ima samo dotle dok ima Medrese.

Literatura:

Kur'an,

El-ihthjaru li- t'alilil-muhtar,

El-Vedžihu fi usulil-fikh,

Sahihi Muslim,

Subulus-selam,

Tefsiru ajatil-ahkam.

(Preuzeto iz knjige "Smisao i značaj kurbana", Starješinstvo Islamske zajednice u SRBiH, Sarajevo, 1978, str. 49-61)

**POKLON DŽEMATLIJAMA
UZ NOVI BROJ BILTENA
"KANDILJ"**

pripremio: Vahid ef. Hadžić
25.11.2009.